

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Austra Avotiņa
**Kultūras izpausmes formas.
Māksla kā kultūras forma I. Paskaidrojumi**

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”
pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”
apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

**Latvijas Universitātes realizētā projekta
„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011

Četras attieksmes, mentalitātes vai pasaules uztveres veidi mākslā

I – reālistiskais pasaules uztveres veids un / vai arī daiļrades metode

Slaidis Nr. 2

Raksturīga empīriskā attieksme – jutekliski uztverama realitāte. Piemēri: impresionisms, popmāksla, jaunais reālisms.

Reālajā pasaulē neviens no šiem veidiem nav sastopams pilnīgi tīrā vai izolētā formā – tās arvien ir kompleksas kombinācijas. Lieli mākslas darbi ietver visas šīs attieksmes formas, bet kopumā arvien kāda no tām dominē, ir noteicošā. Piemēram, Pikaso glezniecībā var it viegli atrast gan reālisma, gan romantisma, gan simbolisma (zilais periods) un strukturālisma (kubismā) iezīmes, bet katrā periodā dominē kāda cita. Līdzīgi ir arī Sezana darbos, kuros tomēr arvien dominē strukturālisma iezīmes, savukārt Van Goga darbos – dominējošais ir romantiskais pasaules uztveres veids.

Avots: S. Bocola. Timelines – the art of modernism. Taschen, 2001

Šai tēmai pievienotais materiāls par G.Rihteru arī atspoguļo līdzīgu ideju – šajā prezentācijā iepazīsimies ar Rihteru – fotoreālistu, bet pievienotajā mācību darbā (idejas paraugā – 5.13), atklāsim Rihteru kā pārliecinātu strukturālistu.

Slaidis Nr.3

1800 – 1870 reālisms 19.gs. Mākslā - Konstebls, Koro;

1870 – 1905 impresionisms – Manē, Degā, Monē;

1905 – 1945 ceļš uz jauno figurālismu – maģiskais reālisms;

1945 – 1980 paņēmienu pamats ir vēstījums – Džons, Raušenbergss, amerikāņu popmāksla, fotoreālisms, jaunais reālisms;

1980 – 2000 postmodernā objektu māksla, popmākslas klasiķi, fotoreālisms, jaunais reālisms, postmodernais reālisms.

Termini -

1. reālisms – precīzs attēlojums, arī apzīmējums 19.gs.vidus un otrās puses virzienam mākslā;
2. impresionisms – mākslas virziens, kurš radies Francijā ap 1870. gadu un kura galvenā ideja bija attēlot objektu tā acumirkļa atkarībā no apgaismojuma;
3. maģiskais reālisms – mākslas virziens, kuram raksturīgs manierisks, virspusēji estētisks, iztēles bagāts izteiksmes veids;
4. fotoreālisms – raksturīga pārspīlēta atainojuma precizitāte, bieži vien izmantotās fotogrāfijas tika projicētas uz audekla ar projektoru;
5. jaunais reālisms – gribēja atvērt mākslu ikdienas dzīvei, instalācijās un vides mākslā ietverot plaša patēriņa preces

avots - A.K. Krauze. Glezniecības vēsture. Jāņa Rozes apgāds, 2007.

Slaidi Nr. 4 - 6

Konstebls, (1776 – 1837).

Selsberijas (*Salisbury*) katedrāle no bīskapa dārza puses. a.1825. Audeklis, eļļa, 88 x 112.

Stounhedža. 1835. Akvarelis, 38,7 x 59,1.

Abi piemēri uzskatāmi rāda, ka autora pieskaistīšana vienam konkrētam virzienam ir apšaubāma un, ka autora reālistisko pasaules uzskatu ļoti ietekmējis laikmeta romantisms. Arī šim darbam viņš veidojis vairākas skices un pēc bīskapa lūguma, gala variantā krietni mazinājis dramatiskos kontrastus un mākoņainās debesis. Tātad arī pasūtītājs ietekmē gala rezultātu, kas ne vienmēr sakrīt ar autora paša pasaules uzskatu. Savukārt otrais darbs – mūs pārlicina par autora patieso un dabisko pasaules uzskata veidu, kurā neapšaubāmi dominē romantiskā pasaules uztvere. Par to var pārlicināties izpētīt vairākus autora darbus (www.wga.hu)

Slaidi Nr. 7 – 9

Eduārs Manē (1832 – 1883)

Laivā. 1874.

Klods Monē (1840 – 1926)

Monē glezno savā studiju laivā. 1874. Audekls, eļļa, 82,5 x 100,5.

“Un taisni to bieži vien vēl daudzi nesaprot, ka mākslinieks jau neglezno ainavu, marīnu vai figūru, bet gan ainavā, marīnā vai figūrā atspoguļo noteikta dienas brīža iespaidu.”

“Bērnu rotaļu un sieviešu daļa ie gleznot sapņus. Vīru uzdevums ir gleznot realitāti.”

avots: A. Belmane A. No Leonardo līdz Pikaso. R.: Zvaigzne, 1991. - 78. lpp.)

Atšķirībā no impresionistiem Manē krāsas jauca uz paletes un neatdalīja tās, deva priekšroku gludai, līdzenai glezniecībai un augstu vērtēja skaidras kontūras. ... Savus personāžus Manē interpretēja kā klusās dabas elementus, kuriem liela nozīme gleznas kompozīcijā, bet nav savas dzīves, jo viss ir inscenēts, visi priekšmeti rūpīgi izvietoti un cilvēki stinguši savās pozās.

avots - A.K. Krauze. Glezniecības vēsture. Jāņa Rozes apgāds, 2007.

Diskusija

Salīdziniet reālisma pakāpes Konstebla, manē un Monē darbos. Kuros ir skaidri redzams inscenējums? Kuros ir vairāk dabiska reālisma un vai vispār ir?

Slaidi Nr. 10 – 11

www.gerhard-richter.com

Gerhards Rihters. Betija. 1977. Eļļa uz audekla, 30 x 40 cm. Mākslinieka meita Babete, desmit gadu vecumā

Slaidi Nr. 12 -13

J. Vermērs. Meitene ar vēstuli (*Woman in blue Reading a Letter*). 1663. Eļļa uz audekla, 46.6 x 39,1 cm. un G. Rihters. Lasošā, 1994. (Collection SFMOMA, purchased through the gifts of Mimi and Peter Haas and Helen and Charles Schwab, and the Accessions Committee Fund © Gerhard Richter)

Šo darbu salīdzinājums var sniegt izpratni par pasaules uzskata nemainīgumu, atbilstību rakstura tipam, attieksmei pret pasauli. Māksliniecisko līdzekļu analīze katram darbam atsevišķi, atbilstoši hronoloģiskajam principam un stilu mākslas vēsturei, tādu informāciju nedod un līdz ar to attālina mākslas pētnieku no mākslas darba patiesā satura.

UZDEVUMS

Šo darbu mākslinieks (Vermērs) risinājis brīnišķīgi harmoniski saskaņotos brūngani zaļos un zeltainos toņos, darba kompozīciju atstājot vienkāršu un skaidru. Gleznā atainotais telpas interjers viss šķiet gaismas pieliets, reizē rūpīgi izceļot gan meitenes figūru pie atvērtā loga, gan pārējo priekšmetu akurāti un precīzi modelētos apveidus (www.liis.lv)

Šis apraksts liekas pilnīgi nepareizs, ja Vermēra darbu aplūko kontekstā ar Rihtera darbu. Mēģiniet aprakstīt 13. SLAIDĀ REDZAMOS darbus tā, lai izceltu to vizuālās atšķirības, bet uzsvērtu saturiskās un emocionālās saiknes.

Slaidi Nr. 14 - 15

Mazliet materialitātes, vairāk – gaismas jeb māksla kā žests

Jānis Avotiņš ir jauns mākslinieks, kura darbiem kādu laiku ir sekots, ievērojot nopietnību tieši viņa gleznotāja uzdevumu izvēlē un ar interesi gaidot, kāds nostabilizēsies rokraksts, cik tālu un dziļi tiks iets. Jā skaidrs, ka gleznieciskās matērijas izjūta šim gleznotājam apvienota ar mākslas augstāko patiesību meklējumiem. Tā, protams, nav nekāda garantija, un tikai laiks rāda ceļa raisītās vērtības. 2001. gadā sakās Jāņa Avotiņa darbu maratons pa galerijām Minhenē, Ķelnē, Londonā un Prāgas biennālē. Viņa darbiem jau ir ievēribas cienīgi ieguvēji, kā Hamburger Bahnhof kolekcionārs Bastians Heiners Džejs Džoplings, kam pieder White Cube, Hauser&Wirth, Cranford Collection Londonā un nupat jau privātais Rubell ģimenes muzejs Maiami, kura kolekcijā ir Marlēnas Dimā darbi, un Jānis Avotiņš atkal būs tur redzams Art Basel Miami pasākumā. Dzimis 1981. gadā. No 1995. līdz 1999. gadam mācījies Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolā, no 1999. līdz 2003. gadam – Latvijas Mākslas akadēmijā. 2002. gadā Erasmus programmas ietvaros stažējies Mančestras universitātē. Kopš 2000. gada piedalās izstādēs Latvijā un ārpus tās.

Laima Slava (www.studija.lv)

(15)

J. Avotiņš. 2009. gadā tapusi glezna, kurai nav nosaukuma. 22 x 24 cm, eļļa uz audekla. Ieteicams lasīt materiālu 5.10 – kas ir mākslinieka mācību darbs – semiotiska analīze paša radītam darbam.

Uzdevums – izlasot tekstu, veidot piecus jautājumus māksliniekam par viņa pasaules uztveres veidu un konstatēt vai tekstā un mākslas darbā tas nolasāms skaidri.

Slaidi Nr. 16 - 17
UZDEVUMS

Katram skolēnam ir jāizvēlas viens autors – skaitliskā secībā no pirmā simtnieka nekomerciālajā interneta vietnē *artfacts* – atbilstoši meklējot vienu no četriem pasaules uzveres veidiem, lai pēc iespējas spilgtāk to raksturotu - www.artfacts.net

Par šo mākslinieku jā sagatavo 10 slaidu prezentācija

(kā paraugu un diskusiju materiālu tēmas nostiprināšanai skatīt pievienotos mācību darbus - materiālus 5.11 - 5.16).

Veidojot prezentāciju skolēns izmanto sekojošu shēmu -

1. slaidā - Biogrāfiskie dati, portrets
- 2.- 6. slaidā - Pieci darbi (paraksti obligāti – nosaukums, gads, tehnika, izmērs, atrašanās vieta
7. - 8. - Jāizvēlas vienu darbu un tam jāpiemeklē kāda cita autora darbu salīdzināšanai. Iedvesmai var lietot vienu no minētajiem kritērijiem - ideja, saturs, sižets, tehnika, ekspozīcija u.c.
9. - Jāizvēlas pieci atslēgas vārdi, kas nepieciešami autora darbu raksturošanai un jāpaskaidro tie, jāmēģina noteikt kurai no četrām attieksmēm atbilst autora ideja un realizācijas veids.
10. - Jāveido subjektīvs komentārs – kāpēc jūsuprāt autors ir 100 izcilāko autoru sarakstā 21. gs. sākumā.

Izmantojamās interneta adreses - www.artfacts.net; www.artnet.com; www.moma.org; www.tate.org.uk; www.googleartproject.com

Par šo uzdevumu skolēns saņem 50% no gala atzīmes par tēmas apguvi.